

Stockholm den 15 november 2022

R-2022/1225

Till Riksdagsförvaltningen, juridiska enheten

Dnr 1191-2019/20

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 16 juni 2022 beretts tillfälle att avge yttrande över utredningsbetänkandet Översyn av JO-ämbetet (2021/22:URF2).

Sammanfattning

Advokatsamfundet har i huvudsak ingen erinran mot kommitténs förslag till lagändringar i sig, men har ett antal synpunkter på själva utformningen av den föreslagna lagtexten (se bilaga). Advokatsamfundet tillstyrker kommitténs förslag om tillsättande av en särskild utredning med uppdrag att göra en bred översyn av den ordinära offentliga tillsynen. Advokatsamfundet anser emellertid inte att kommitténs överväganden kring säkerställandet av JO-ämbetets självständighet och JO-ämbetets roll som garant för medborgarnas rättssäkerhet och rättsstaten är helt övertygande. Vidare anser Advokatsamfundet att frågan om avsättning av tillräckliga resurser för JO:s klagomålshantering bör utredas vidare.

Synpunkter

Allmänna utgångspunkter

Kommittédirektiven innefattar en rad frågor som gäller bl.a. JO:s konstitutionella ställning, uppdrag, verksamhet och organisation. Kommitténs utredning har resulterat i ett mycket omfattande betänkande som på ett förtjänstfullt sätt redovisar JO-ämbetets historia och utveckling genom åren. Redogörelsen för JO-ämbetets

grundläggande uppdrag och struktur ger vidare en tydlig illustration av den viktiga roll som JO innehar i den konstitutionella kontrollmakten. Därutöver redovisas utförligt de praktiska frågor och utmaningar som uppstår i det dagliga arbetet hos JO-ämbetet vad gäller områden som ärendehantering, rollfördelning mellan chefs-JO och de övriga ombudsmännen samt frågor kring tillgänglighet och sekretess. Det är som kommittén framhåller givetvis angeläget att JO:s förutsättningar för att bedriva sin verksamhet på ett ändamålsenligt sätt förbättras samt att skyddet för den enskildes integritet förstärks. Kommitténs ståndpunkt att det regelverk som styr JO:s verksamhet behöver moderniseras framstår också som välgrundad. Kommitténs förslag att genomföra dessa förändringar genom införandet av en ny lag med instruktion för Riksdagens ombudsmän synes ändamålsenligt. Detsamma gäller de ändringar som föreslås i riksdagsordningen samt de följdändringar som föreslås i övrigt. Advokatsamfundet finner inte anledning att invända mot dessa förslag, annat än genom de synpunkter som lämnas i bilagan till detta yttrande beträffande vissa oklarheter i utformningen av själva lagtexten, se bilaga, som bör göras till föremål för ytterligare överväganden under den fortsatta beredningen av lagstiftningsärendet.

Advokatsamfundet anser, såsom utvecklas nedan, emellertid att den i direktiven framställda grundläggande frågan om JO:s oberoende och ombudsmännens självständighet alltigenom tillgodoses genom gällande regelverk eller om det krävs författningsändringar, inte är tillräckligt väl belyst i betänkandet. JO:s uppdrag och ställning som garant för rättsstaten borde enligt Advokatsamfundet ha givits en mer central plats i utredningen.

Advokatsamfundet finner även skäl att särskilt belysa några frågor kring JO-ämbetets klagomålshantering sett i ljuset av den betydelse den har för den enskildes rättssäkerhet.

Överväganden

JO:s konstitutionella ställning

Den grundläggande bestämmelsen om justitieombudsmännen finns i 13 kap. 6 § RF. Den innehåller som framhålls i betänkandet inte någon uttrycklig reglering om oberoende eller självständighet och någon sådan reglering finns varken i grundlag eller i annan författning. Kommittén bedömer ändå, utan någon mer ingående analys, att den rättsliga grunden för JO-ämbetets oberoende och ombudsmännens självständighet

tillgodoses genom nuvarande reglering. Kommittén anser inte heller att det behövs en reglering kring frågor om saklighet, opartiskhet, jäv och intressekonflikter för ombudsmännens del.

Advokatsamfundet vill framhålla att denna ståndpunkt emellertid förutsätter att rättsstaten vid var tid upprätthålls genom andra mekanismer. Utgångspunkten vid en analys av detta slag bör dock inte vara att rättsstaten tas för given. Det regelverk som ska garantera dess fortlevnad och legitimitet, däribland regelverket för den tillsyn som sker genom JO-ämbetet, bör därför analyseras även utifrån andra scenarier. Enligt Advokatsamfundet ger betänkandet dock inte något övertygande stöd för kommitténs intagna ståndpunkt att det inte krävs några lagändringar för att skydda JO-ämbetets oberoende eller för att säkerställa att objektivitetsprincipen upprätthålls inom ramen för verksamheten. Advokatsamfundet efterlyser därför sammantaget en mer kritisk granskning av huruvida nuvarande regelverk ger erforderliga garantier för att JO-ämbetet även framgent ska kunna uppfylla dessa krav.

JO:s uppdrag

På sätt som framhålls av kommittén är JO:s uppdrag och syfte först och främst att utgöra en garant för den enskildes rättssäkerhet i förhållande till det allmänna. I detta ligger att JO har att övervaka att objektivitetsprincipen och de grundläggande fri- och rättigheterna efterlevs vid utövandet av all offentlig verksamhet. Kommitténs förslag att det även i en bestämmelse (12 §) i den föreslagna nya lagen med instruktion för Riksdagens ombudsmän ska lyftas fram att ombudsmännen vid sin tillsyn *särskilt* ska se till att tillsynsobjekten följer regeringsformens föreskrifter om saklighet och opartiskhet och att det inte görs intrång i medborgarnas grundläggande fri- och rättigheter synes därför väl motiverat, liksom att detta ska gälla alla de som står under JO:s tillsyn – således även privata utförare av offentliga förvaltningsuppgifter.

Stadgandet utgör som kommittén anför en anvisning om vad ombudsmännen ska prioritera vid sin tillsyn. I övrigt innehåller inte heller den föreslagna nya JO-instruktionen någon precisering av inriktningen på JO:s tillsynsuppdrag. Kommittén anser att det inte finns anledning att föreslå någon ändring av ombudsmännens möjlighet att utifrån de befintliga ramarna i JO-instruktionen självständigt bestämma inriktningen på sina verksamheter. Advokatsamfundet instämmer i denna ståndpunkt, liksom i kommitténs förslag att det i den nya JO-instruktionen föreslås att en

ombudsman ska vidta de utredningsåtgärder som han eller hon bedömer vara nödvändiga. Advokatsamfundet vill dock poängtera att de avvägningar som ombudsmännen således har att göra givetvis måste vara förenliga med det uppdrag som JO givits som garant för rättsstaten. Det stora mått av frihet som tilldelats ombudsmännen vad gäller prioriteringar och beslut kring vilka åtgärder som ska vidtas innebär också ett ansvar för att granskningsverksamheten de facto ges ett reellt och ändamålsenligt innehåll.

I betänkandet framhålls att klagomålen har ökat ständigt över tid och att detta utgör en utmaning för JO-ämbetet, såväl vad gäller möjligheten att hantera dessa på ett effektivt sätt, som vad gäller prioriteringen mellan klagomålshanteringen och inspektionsärendena.

Advokatsamfundet finner det problematiskt att utredningen i denna del närmast synes ha varit inriktad på frågan hur JO-ämbetet ska kunna värja sig mot den stora mängden klagomål som kommer in, i stället för hur dessa ska kunna utredas på ett rättssäkert och ändamålsenligt sätt.

JO:s klagomålshantering är av vital betydelse för den enskildes rättssäkerhet. Även med beaktande av att JO utgör ett extraordinärt tillsynsorgan, fyller den kontrollverksamhet som bedrivs hos JO i form av klagomålshantering en oerhört central funktion för den enskildes möjlighet att få sitt ärende granskat ur ett objektivitets- och rättighetsperspektiv av ett oberoende organ. Den enskilde som ger in ett klagomål till JO-ämbetet måste kunna förlita sig på att det avsätts tillräckliga resurser för att det ska kunna avgöras om det finns skäl att ta upp ärendet till granskning och – om så är fallet – att ärendet sedan ges den genomlysning som erfordras. Detta gäller enligt Advokatsamfundet oaktat det förhållandet att JO inte har någon skyldighet att till granskning ta upp alla anmälningar som kommer in. Advokatsamfundet finner därför att det bör utvärderas närmare huruvida JO:s ekonomiska förutsättningar är anpassade för att bedriva en – inte bara effektiv – utan även ändamålsenlig och omfattande granskningsverksamhet.

På sätt som kommittén framhåller är det givetvis även en grundläggande förutsättning för att JO ska kunna fullgöra sitt extraordinära tillsynsuppdrag på ett ändamålsenligt sätt att det finns en välfungerande ordinär offentlig tillsyn och ett adekvat klagomålssystem. Inte minst i ljuset av de förändringar i den ordinära tillsynen som

kommittén lyfter fram, instämmer Advokatsamfundet därför i kommitténs förslag att det bör tillsättas en utredning med uppdrag att göra en bred översyn av den offentliga tillsynen.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Mia Edwall Insulander

I Lagförslag

I.1 Förslag till lag om ändring i riksdagsordningen

Härigenom föreskrivs i fråga om riksdagsordningen

dels att 13 kap. 2, 3 och 4 §§ och tilläggsbestämmelserna 9.17.5 och 13.2.1 ska ha följande lydelse, *dels* att det ska införas en ny tilläggsbestämmelse, 13.2.2, och närmast före tilläggsbestämmelse 13.2.2 en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

Tilläggsbestämmelse 9.17.5

Var och en av riksdagens ombudsmän får göra framställningar hos riksdagen med anledning av frågor som har uppkommit i hans eller hennes tillsynsverksamhet. Ytterligare föreskrifter om sådana framställningar finns i *lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän.*

Var och en av riksdagens ombudsmän får göra framställningar hos riksdagen med anledning av frågor som har uppkommit i hans eller hennes tillsynsverksamhet. Ytterligare föreskrifter om sådana framställningar finns i *lagen (2023:000) med instruktion för Riksdagens ombudsmän.*

13 kap.

2 §

Riksdagen ska enligt 13 kap. 6 § regeringsformen välja ombudsmän som ska utöva tillsyn över tillämpningen av lagar och andra författningar i offentlig verksamhet.

Riksdagens ombudsmän ska vara fyra, en chefsjustitieombudsman och tre justitieombudsmän. Chefsjustitieombudsmannen är administrativ chef *och bestämmer inriktningen av verksamheten i stort.* Riksdagen får *härutöver* välja en eller flera ställföreträdande ombudsmän. En ställföreträdande ombudsman ska ha tjänstgjort som riksdagens ombudsman.

Riksdagens ombudsmän ska vara fyra, en chefsjustitieombudsman och tre justitieombudsmän. Chefsjustitieombudsmannen är administrativ chef. Riksdagen får *även* välja en eller flera ställföreträdande ombudsmän. En ställföreträdande ombudsman ska ha tjänstgjort som riksdagens ombudsman.

Riksdagens ombudsmän samt ställföreträdande ombudsmän får inte inneha anställning eller uppdrag eller utöva verksamhet som kan rubba förtroendet för ombudsmannens opartiskhet i arbetet eller som kan

[ÖPPEN FORMULERING – I VEMS

*AVGÖRANDE?]*skada verksamhetens anseende.

Tilläggsbestämmelse 13.2.1

Konstitutionsutskottet ska, *på eget initiativ eller på begäran av någon av riksdagens ombudsmän,* samråda med en ombudsman om arbetsordningen eller i andra frågor av organisatorisk art. Konstitutionsutskottet ska, *om någon av riksdagens ombudsmän begär det,* samråda med en ombudsman om arbetsordningen eller i andra frågor av organisatorisk art. *Sådant samråd får även hållas på initiativ av konstitutionsutskottet.*

Ombudsmännens anmälnings-skyldighet

Tilläggsbestämmelse 13.2.2

Riksdagens ombudsmän samt ställföreträdande ombudsmän ska till riksdagen skriftligen anmäla anställning, uppdrag eller verksamhet som kan antas [MYCKET ÖPPEN FORMULERING-I VEMS AVGÖRANDE?] påverka utförandet av uppdraget som ombudsman.

3 §¹

Riksdagens ombudsmän samt ställföreträdande ombudsmän väljs var för sig. Vid val med slutna sedlar tillämpas samma förfarande som vid val av talman enligt 3 kap. 4 § tredje stycket.

Valet av en ombudsman gäller från valet eller den senare tidpunkt som riksdagen bestämmer till dess att ett nytt val har genomförts under fjärde året därefter och den då valde har tillträtt uppdraget. Valet ska aldrig gälla längre än till utgången av det året. Valet av en ny ombudsman gäller från valet eller den senare tidpunkt som riksdagen bestämmer till dess att ett nytt val har genomförts under sjätte året därefter och den som då valts har tillträtt uppdraget. Valet ska aldrig gälla längre än till utgången av det året.

Valet av en ombudsman som väljs om gäller från det valet eller den senare tidpunkt som riksdagen bestämmer till dess att ett nytt val har genomförts under tredje året därefter och den som då valts har tillträtt uppdraget. Valet ska aldrig gälla längre än till utgången av det året.

[DET ÅRET SOM NÅGON TILLTRÄTT BEHÖVER JU INTE VARA SAMMA ÅR SOM DÅ VAL GENOMFÖRTS. INNEBÖRDEN AV

¹ Senaste lydelse 2018:605.

**”DET ÅRET” I MENINGEN ”VALET
SKA ALDRIG GÄLLA LÄNGRE ÄN
TILL UTGÅNGEN AV DET ÅRET.”
BLIR VÄL DÄRMED OKLAR.]**

*Vid val av en ombudsman till
chefsjustitieombudsman gäller andra
stycket.*

Valet av en ställföreträdande ombudsman gäller för en tid av två år från valet eller den senare tidpunkt som riksdagen bestämmer.

4 §

Riksdagen får på begäran av konstitutionsutskottet entlediga en ombudsman eller en ställföreträdande ombudsman som inte har riksdagens förtroende.

*Minst tre fjärdedelar av de röstande
och mer än hälften av riksdagens
ledamöter måste [LÄGG TILL ”för
att beslutet ska vara giltigt.”] enas
om ett beslut att enligt första stycket
entlediga en ombudsman eller en
ställföreträdande ombudsman.*

Om en ombudsman avgår i förtid, Om en ombudsman avgår i förtid, ska riksdagen snarast välja en efter- ska riksdagen snarast välja en efterträdare för en ny *fyraårsperiod*. trädare för en ny *sexårsperiod*.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.
2. Bestämmelserna i 13 kap. 3 § i den nya lydelsen tillämpas första gången i fråga om val som genomförs efter ikraftträdandet. I fråga om val som genomförts före ikraftträdandet ska bestämmelserna i 13 kap. 3 § i den tidigare lydelsen tillämpas.

ÖVERGRIPANDE KOMMENTAR OM ANVÄNDNINGEN AV BEGREPPEN ”OMBUDSMÄNNEN” OCH ”EN OMBUDSMAN”

Användningen av begreppen ”ombudsmännen” och ”en ombudsman” bör gås igenom och anpassas. § 12 är ett exempel där det bör stå ”en ombudsman” på alla ställen. Det är ju ett ansvar för varje ombudsman som åläggs; inte ett kollektivt ansvar. Som ett annat exempel så inleds § 13 i pluralis och övergår sedan till singularis. Det fungerar och i § 14 passar det bra med pluralis. I § 17 är det väl inte avsett som ett kollektivt beslut utan att varje ombudsman ska kunna besluta; ”som en ombudsman finner påkallat” borde det då stå i slutet. I § 19 borde det väl vara singularis. I sista stycket i § 30 räcker det väl att skriva till en ombudsman eller i praktiken till ämbetet och inte till alla. I § 43 passar det bra med pluralis eftersom det åligger alla kollektivt som det får uppfattas.

1.2 Förslag till lag med instruktion för Riksdagens ombudsmän

Härigenom föreskrivs följande.

Grundläggande bestämmelser och organisation

Ombudsmännen

- 1 § Riksdagen väljer enligt 13 kap. 6 § regeringsformen en eller flera ombudsmän (justitieombudsmän), som ska utöva tillsyn över tillämpningen av lagar och andra föreskrifter i offentlig verksamhet i enlighet med den instruktion som riksdagen beslutar.
- 2 § Riksdagens ombudsmän ska enligt 13 kap. 2 § riksdagsordningen vara fyra, en chefsjustitieombudsman och tre justitieombudsmän. Riksdagen får dessutom välja en eller flera ställföreträdande ombudsmän.

Chefsjustitieombudsmannen

- 3 § Chefsjustitieombudsmannen är enligt 13 kap. 2 § riksdagsordningen administrativ chef. Chefsjustitieombudsmannen ansvarar i det avseendet inför riksdagen för verksamheten och ska se till att den bedrivs effektivt och enligt **gällande rätt**. [JMFR JO:S SJÄLVSTÄNDIGHET – VAD AVSES? ALL RÄTT? GRUNDLAG? TVINGANDE RÄTT?] att den redovisas på ett tillförlitligt och rättvisande sätt samt att Riksdagens ombudsmän **hushållar väl** [AVSES I JO:S VERKSAMHET ELLER DÄRUTÖVER?] med statens medel.
- 4 § Efter samråd med övriga ombudsmän ska chefsjustitieombudsmannen
  1. i en arbetsordning besluta om verksamhetens organisation och om ansvarsområden för var och en av ombudsmännen,
  2. besluta om verksamhetsplan,
  3. besluta om årsredovisning, och
  4. besluta om förslag till anslag på statens budget för Riksdagens ombudsmän.
- 5 § När chefsjustitieombudsmannen har **semester** eller är förhindrad [VARFÖR DETALJREGLERING HÄR MED "SEMESTER" NÄR DET SENARE ANGES "AV NÅGOT ANNAT SKÄL" – SPELAR ANLEDNINGEN NÅGON ROLL?]. Anledningen till att en ombudsman är frånvarande har (väl?) ingen betydelse. att utöva sin tjänst ska den av de andra ombudsmännen som har varit ombudsman längst tid tjänstgöra i hans eller hennes ställe. Om två eller flera ombudsmän har varit ombudsmän lika länge, har den som är äldst företräde.

Ställföreträdande ombudsmans tjänstgöring

- 6 § Chefsjustitieombudsmannen beslutar om en ställföreträdande ombudsmans tjänstgöring som ombudsman. En ställföreträdande ombudsman får tas i anspråk för tjänstgöring om någon ombudsman är förhindrad att utöva sin tjänst på grund av **sjukdom eller semester**. [SE KOMMENTAR § 5] En ställföreträdande ombudsman får också tas i anspråk för tjänstgöring under en period då en ombudsman har avslutat sitt

uppdrag och en ny ombudsman ännu inte har tillträtt, eller om det av något annat särskilt skäl [SE KOMMENTAR § 5] finns behov av en ställföreträdande ombudsman.

Ombudsmannaexpeditionen

7 § Det ska finnas en expedition för verksamheten (ombudsmannaexpeditionen). Där ska en kanslichef vara anställd liksom den övriga personal som chefsjustitieombudsmannen bestämmer.

Kanslichefen ska under chefsjustitieombudsmannen leda arbetet inom ombudsmannaexpeditionen.

8 § Chefsjustitieombudsmannen beslutar om råd och anvisningar för arbetet inom ombudsmannaexpeditionen.

Samråd med konstitutionsutskottet

9 § Chefsjustitieombudsmannen ska [LÄGG TILL: ”innan beslut fattas”] samråda med konstitutionsutskottet i organisationsfrågor av större vikt.

10 § En ombudsman får enligt tilläggsbestämmelse 13.2.1 i riksdagsordningen ta initiativ till samråd med konstitutionsutskottet om arbetsordningen eller i andra frågor av organisatorisk art. Av bestämmelsen följer att sådant samråd får hållas även på initiativ av utskottet.

Uppdrag

Utgångspunkter för uppdraget

11 § Ombudsmännen har i den omfattning som anges i 14–16 §§ tillsyn över att de som utövar offentlig verksamhet följer lagar och andra författningar samt i övrigt fullgör sina åligganden.

12 § Ombudsmännen ska särskilt se till att de som står under ombudsmännens tillsyn följer regeringsformens föreskrifter om saklighet och opartiskhet och att det inte görs intrång i medborgarnas grundläggande fri- och rättigheter i den offentliga verksamheten.

Vid tillsyn över kommunala myndigheter ska ombudsmännen beakta de former i vilka den kommunala självstyrelsen utövas.

13 § Ombudsmännen ska verka för att brister i lagstiftningen avhjälpas. Om en ombudsman i sin tillsynsverksamhet finner anledning att väcka fråga om en författningsändring eller någon annan åtgärd från statens [SKA INTE REFERENSEN VARA TILL ”statsmakterna”?] sida, får han eller hon göra en framställning i ämnet till riksdagen, enligt tilläggsbestämmelse 9.17.5 i riksdagsordningen, eller till regeringen.

Tillsynskrets

14 § Under ombudsmännens tillsyn står, om inget annat anges i 15 §,

1. statliga och kommunala myndigheter,
2. tjänstemän och andra befattningshavare [BEGREPPET ”BEFATTNINGSHAVARE” SOM DEFINIERAS NEDAN

ANVÄNDS INTE KONSEKVENT I TEXTEN] vid statliga och kommunala myndigheter,

3. andra som har en tjänst eller ett uppdrag som innebär myndighetsutövning, såvitt avser den verksamhet som utgör myndighetsutövning, och
4. tjänstemän och uppdragstagare i statliga affärsverk, när de fullgör uppdrag för verken [BÖR VARA UTTRYCKT I SINGULARIS] räkning i sådana aktieföretag [HÄNVISNINGEN BÖR VARA TILL "JURIDISKA PERSONER EFTERSOM DET ÄVEN KAN VARA I ANNAN FORM ÄN AKTIEFÖRETAG] där staten genom verken [BÖR VARA UTTRYCKT I SINGULARIS] utövar ett bestämmande inflytande.

Med befattningshavare avses i denna lag en person som står under ombudsmännens tillsyn, om inget annat framgår av sammanhanget. [VAD AVSER DETTA UNDANTAG ATT FÅNGA?]

15 § Ombudsmännens tillsyn omfattar inte

1. riksdagens ledamöter,
2. riksdagsstyrelsen, Valprovsningsnämnden, Riksdagens överklagandenämnd eller riksdagsdirektören,
3. riksbanksfullmäktige samt ledamöter av Riksbankens direktion utom när dessa deltar i utövandet av Riksbankens beslutanderätt enligt lagen (1992:1602) om valuta- och kreditreglering,
4. regeringen eller statsråd,
5. justitiekanslern, eller
6. ledamöter av beslutande kommunala församlingar.

16 § Ombudsmännen står inte under tillsyn av varandra.

Tillsynsverksamhet

17 § Ombudsmännens tillsyn bedrivs genom prövning av klagomål från allmänheten samt genom inspektioner och andra undersökningar, som ombudsmännen finner påkallade.

18 § Ombudsmännen ska fullgöra de uppgifter som ett nationellt besöksorgan har enligt det fakultativa protokollet den 18 december 2002 till Förenta nationernas konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Internationell verksamhet

19 § Ombudsmännen får genom internationell samverkan och informationsinsatser verka för spridning av ombudsmannainstitutet som modell och får även i övrigt medverka i internationella erfarenhetsutbyten.

Uppgifter

Uttalanden

20 § En ombudsman får genom beslut i ett ärende uttala sig om huruvida en åtgärd av någon som står under ombudsmännens tillsyn [JFR

DEFINITIONEN AV "BEFATTNINGSHAVARE" OVAN I § 14] strider mot en lag eller någon annan författning eller annars är felaktig eller olämplig. En ombudsman får även göra uttalanden för att främja en enhetlig och ändamålsenlig rättstillämpning.

Förundersökning och åtal

- 21 §** En ombudsman får som särskild åklagare väcka åtal mot en befattningshavare som genom att åsidosätta vad som åligger honom eller henne i tjänsten eller uppdraget har begått en annan brottslig gärning än tryckfrihetsbrott eller yttrandefrihetsbrott.

Om en ombudsman inleder en förundersökning eller väcker åtal tillämpas vad som föreskrivs i lag om förundersökning och åtal samt om allmän åklagares befogenheter i övrigt i fråga om brott under allmänt åtal.

Utöver vad som föreskrivs i lag får en ombudsman lägga ned en förundersökning eller underlåta att väcka åtal om han eller hon bedömer att det finns skäl för det. [DETTA AVSES VÄL ENBART GÄLLA SÅDANT SOM EN JO HAR INITIERAT?]

I mål som har väckts vid en tingsrätt bör [DET KAN IFRÅGASÄTTAS OM DET ÄR LÄMPLIGT MED BÖR-REGLER I EN INSTRUKTION. AV SJÄLVSTÄNDIGHETEN FÖLJER RIMLIGEN ATT EN OMBUDSMAN SKA KUNNA AVGÖRA DETTA.] talan fullföljas till Högsta domstolen endast om det finns synnerliga skäl.

Disciplinära åtgärder

- 22 §** Om en befattningshavare genom att åsidosätta vad som åligger honom eller henne i tjänsten eller uppdraget har gjort sig skyldig till fel som kan beivras genom ett disciplinärt förfarande, får en ombudsman göra en anmälan till den som har befogenhet att besluta om disciplinpåföljd.

Om det, när det gäller den [VARFÖR ANVÄNDS INTE BEGREPPET "BEFATTNINGSHAVARE"?] som är legitimerad eller annars behörig att utöva ett yrke inom hälso- och sjukvården, tandvården, detaljhandeln med läkemedel eller inom djurens hälso- och sjukvård, finns skäl att besluta om återkallelse av legitimationen eller behörigheten, får en ombudsman göra en anmälan om detta till den som har befogenhet att besluta i frågan. Motsvarande anmälan får göras i fråga om begränsning av en sådan legitimerad yrkesutövares [VARFÖR ANVÄNDS INTE BEGREPPET "BEFATTNINGSHAVARE"?] behörighet, om yrkesutövaren har missbrukat sin behörighet på något annat sätt.

Om det, när det gäller den som är legitimerad yrkesutövare [VARFÖR ANVÄNDS INTE BEGREPPET "BEFATTNINGSHAVARE"?] inom hälso- och sjukvården, tandvården, detaljhandeln med läkemedel eller djurens hälso- och sjukvård, finns skäl att föreskriva prøvotid, får en ombudsman göra en anmälan om detta till den som har befogenhet att besluta i frågan.

- 23 §** Om en ombudsman anser att det är påkallat att en befattningshavare avskedas eller avstängs från sin tjänst på grund av en brottslig gärning eller en grov eller upprepad tjänsteförseelse, får ombudsmannen göra en anmälan om det till den som har befogenhet att besluta om åtgärden.

- 24 § När en ombudsman har gjort en anmälan i ett sådant ärende som avses i 22 eller 23 § ska ombudsmannen i ärendet få tillfälle att [AVSES DETTA ALLTSÅ ATT BINDA ANDRA PARTER ÄN JO – GÅR DET I EN INSTRUKTION TILL JO?] komplettera sin utredning, att yttra sig över annan utredning som har förts till ärendet och att närvara om det hålls ett muntligt förhör.

Första stycket gäller inte ärenden om avstängning.

- 25 § Om en myndighet har meddelat ett beslut mot en befattningshavare i ett ärende om tillämpningen av särskilda bestämmelser för tjänstemän i lag eller annan författning om disciplinansvar eller om avskedande eller avstängning från tjänsten på grund av brottslig gärning eller tjänsteförseelse, får en ombudsman föra talan vid domstol om ändring i beslutet. Detsamma gäller i fråga om en myndighets beslut i ett ärende om disciplinansvar mot den som tillhör hälso- och sjukvårdspersonalen eller djurhälsopersonalen eller är krigsman eller disciplinansvarig enligt lagen (1994:1811) om disciplinansvar inom totalförsvaret, m.m. och i fråga om en myndighets beslut i ett ärende om provotid eller en sådan behörighetsfråga som avses i 22 §. Närmare bestämmelser om en sådan talan meddelas i lag eller annan författning.

Om en befattningshavare, enligt vad som är föreskrivet har sökt ändring vid domstol i ett beslut som avses i första stycket, och om beslutet har tillkommit efter en anmälan av en ombudsman, företräder ombudsmannen det allmänna som befattningshavarens motpart i tvisten. Detsamma gäller om ombudsmannen har sökt ändring i beslutet.

Vad som är föreskrivet om arbetsgivare i lag eller annan författning ska också tillämpas på en ombudsman i fråga om tvister som avses i denna paragraf. Bestämmelserna i 4 kap. 7 § och 5 kap. 1 § första stycket lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister ska dock inte tillämpas i fråga om tvist i vilken en ombudsman för talan.

- 26 § Om det kan misstänkas att en befattningshavare som omfattas av bestämmelserna om disciplinansvar i lagen (1994:260) om offentlig anställning har gjort sig skyldig till en tjänsteförseelse som bör leda till en disciplinpåföljd, och om det kan befaras att han eller hon inte skriftligen kan underrättas enligt 17 § samma lag om vad som anförs mot honom eller henne inom två år från förseelsen, får en ombudsman utfärda motsvarande underrättelse.

Första stycket gäller även för den som omfattas av bestämmelser om disciplinansvar och om motsvarande underrättelse i någon annan författning.

Ingripande mot befattningshavare utan självständiga befogenheter

- 27 § En ombudsman bör [JMFR. KOMMENTAR OVAN I § 21. AV SJÄLVSTÄNDIGHETEN FÖLJER ATT EN OMBUDSMAN SKA KUNNA AVGÖRA DETTA. INNEBÖRDEN AV EN BÖR-REGEL ÄR OKLAR] inte ingripa mot en befattningshavare utan självständiga befogenheter, om det inte finns särskilda skäl för ett ingripande.

Åtgärder mot vissa befattningshavare

28 § En ombudsman har enligt föreskrifter i regeringsformen befogenhet att väcka åtal mot en ledamot av Högsta domstolen eller Högsta förvaltningsdomstolen, väcka talan om att skilja eller avstänga en sådan ledamot från anställningen och väcka talan om att en sådan ledamot ska vara skyldig att genomgå en läkarundersökning.

29 § En ombudsman är skyldig att väcka och utföra åtal som konstitutionsutskottet enligt 13 kap. 3 § regeringsformen har beslutat mot ett statsråd samt åtal som ett riksdagsutskott enligt vad som är föreskrivet har beslutat mot en befattningshavare hos riksdagen eller dess organ, dock inte åtal mot en annan ombudsman.

En ombudsman är även skyldig att biträda ett utskott med förundersökningen mot en befattningshavare enligt första stycket, och med en sådan särskild utredning av omständigheter som kan ligga till grund för att skilja en riksrevisor från uppdraget som avses i 13 kap. 7 § andra stycket riksdagsordningen.

Klagomål och handläggning av ärenden

Klagomål

30 § Klagomål **bör** [JFR KOMMENTAR § 21 OCH § 27] framföras skriftligen. I anmälan **bör** [JFR KOMMENTAR § 21 OCH § 27] anges den som klagomålet vänder sig mot, den åtgärd som klagomålet avser, tidpunkten för åtgärden samt anmälarens namn och adress. Anmälaren bör även bifoga sådana handlingar som kan ha betydelse för utredningen eller bedömningen av klagomålet.

Den som är berövad sin frihet får skicka försändelser till ombudsmännen utan hinder av de inskränkningar som gäller för honom eller henne i fråga om rätten att sända brev och andra handlingar.

Samråd om inspektioner och undersökningar

31 § En ombudsman ska samråda med chefsjustitieombudsmannen om inspektioner som han eller hon avser att genomföra. En ombudsman ska också samråda med chefsjustitieombudsmannen om andra undersökningar som han eller hon avser att genomföra, om det finns särskilda skäl för det.

Utredning

32 § En ombudsman bör inte ta upp förhållanden som ligger mer än två år tillbaka i tiden, om det inte finns särskilda skäl.

33 § En ombudsman ska vidta de utredningsåtgärder som han eller hon bedömer vara nödvändiga för att pröva klagomål och andra ärenden.

Omfördela ett ärende

34 § Chefsjustitieombudsmannen får oberoende av vad som följer av arbetsordningen genom ett särskilt beslut föreskriva att ett visst ärende eller

en grupp av ärenden ska, om det finns särskilda skäl, omfördelas till honom eller henne eller till någon av de andra ombudsmännen.

Överlämna ett ärende

35 § Om ett ärende lämpligen kan utredas och prövas av någon annan myndighet än av en ombudsman och om myndigheten inte tidigare har prövat saken, får en ombudsman överlämna ärendet till denna myndighet för handläggning. Det är endast ärenden som har väckts genom klagomål som får överlämnas till Justitiekanslern och endast efter överenskommelse med Justitiekanslern.

Om ett klagomål avser en befattningshavare som är advokat och om frågan som har väckts genom klagomålet är sådan att den enligt 8 kap. 6 § första stycket rättegångsbalken kan prövas av något organ inom advokatsamfundet, får en ombudsman överlämna klagomålet till samfundet för handläggning.

En sådan särskild utredning av omständigheter som kan ligga till grund för att skilja en riksrevisor från uppdraget som avses i 13 kap. 7 § andra stycket riksdagsordningen får inte överlämnas enligt första stycket.

Förelägga och döma ut vite

36 § När en ombudsman enligt regeringsformens föreskrifter begär upplysningar och yttranden i andra ärenden än dem där han eller hon har beslutat att inleda en förundersökning, får ombudsmannen förelägga vite om högst 10 000 kronor. En ombudsman får döma ut försuttet vite.

Avgöra ett ärende

37 § Ett ärende avgörs efter föredragning. Beslut att avvisa ett ärende eller avskryva ett ärende från handläggning kan dock fattas utan föredragning. En ombudsman kan också avgöra andra ärenden utan föredragning, om det finns särskilda skäl för det.

Återlämna en handling

38 § En handling i ett ärende får återlämnas till den som har gett in handlingen om det är lämpligt med hänsyn till allmänna arkivsynpunkter. Den återlämnade handlingen får ersättas med en kopia eller, om en kopia inte kan framställas, med en anteckning eller annan dokumentation om handlingens innehåll.

Bemyndiganden

39 § En ombudsman får uppdra åt någon annan att leda en förundersökning som ombudsmannen har beslutat och att väcka och utföra åtal som ombudsmannen har beslutat, om inte åtgärden avser en ledamot av Högsta domstolen eller Högsta förvaltningsdomstolen.

Beslut att överklaga en dom eller ett beslut till högre rätt får inte fattas av någon annan än en ombudsman.

I fall som avses i 25 § får en ombudsman förordna en tjänsteman vid ombudsmannaexpeditionen att föra talan på ombudsmannens vägnar.

40 § En ombudsman får genom ett särskilt beslut bemyndiga en tjänsteman vid ombudsmannaexpeditionen att på ombudsmannens vägnar dels genomföra en inspektion, dels fatta beslut i ärenden som väckts genom klagomål. Ett sådant bemyndigande får inte innefatta rätt att

1. göra en framställning enligt 13 §,
2. göra ett uttalande enligt 20 §,
3. vidta en åtgärd mot en befattningshavare enligt 21, 22 eller 23 §,
4. överlämna ett ärende till en annan myndighet enligt 35 §, eller
5. fatta beslut i ett ärende som avgörs efter att ett skriftligt yttrande eller skriftliga upplysningar har inhämtats från en berörd myndighet eller tjänsteman.

I ärenden som avses i 22 eller 23 § får en ombudsman bemyndiga en tjänsteman vid ombudsmannaexpeditionen att vidta de handläggningsåtgärder som behövs.

41 § Chefsjustitieombudsmannen får i arbetsordningen eller genom ett särskilt beslut bemyndiga kanslichefen eller någon annan tjänsteman vid ombudsmannaexpeditionen att besluta i andra administrativa frågor än de som regleras i 4 §, 6 §, 7 § första stycket eller 34 §.

42 § Kanslichefen får genom ett särskilt beslut bemyndiga en tjänsteman vid ombudsmannaexpeditionen att fatta beslut i kanslichefens ställe, om chefsjustitieombudsmannens bemyndigande medger det.

Redogörelse till riksdagen

43 § Ombudsmännen ska senast den 15 november varje år lämna en tryckt ämbetsberättelse för tiden den 1 juli närmast föregående år – den 30 juni innevarande år till riksdagen. Berättelsen ska innehålla en redogörelse för de åtgärder som vidtagits med stöd av 13, 21–23 eller 25 § samt för andra viktigare beslut som ombudsmännen har meddelat. Berättelsen ska även ge en översikt över verksamheten i övrigt.

44 § I samband med att ämbetsberättelsen lämnas till riksdagen ska konstitutionsutskottet få tillfälle att ta del av handlingar hos Riksdagens ombudsmän.

Övriga bestämmelser

45 § Förvaltningslagen (2017:900) är inte tillämplig i ombudsmännens tillsynsverksamhet.

46 § Bestämmelser om internrevision och intern styrning och kontroll finns i lagen (2016:1091) om budget och ekonomiadministration för riksdagens myndigheter.

47 § Bestämmelser om överklagande av beslut som gäller tjänstetillsättning eller som annars rör en tjänsteman vid ombudsmannaexpeditionen finns i lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av Riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.
2. Genom lagen upphävs lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän.